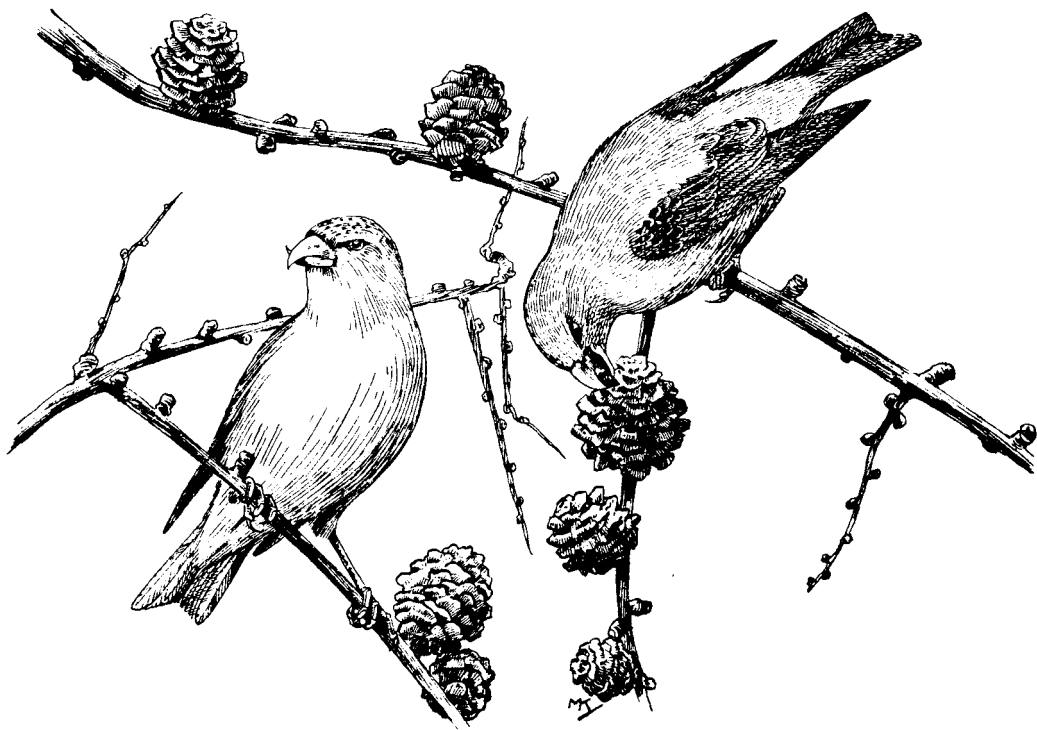

nr. 37 najaar 2002

Het Hoornblad

*afdeling
Hoorn/West-Friesland*

Informatie en mededelingenblad van de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland

Verschijnt 4x per jaar (januari, april, juli en oktober)

Sluitingsdatum kopij: 9 december 2002

Redactie: Jan en Ina Marbus, Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag
Egbert Baars, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker

e-mail: dehoornbloem@hetnet.nl of hoorn@knnv.nl

Internet: <http://www.knnv.nl/hoorn>

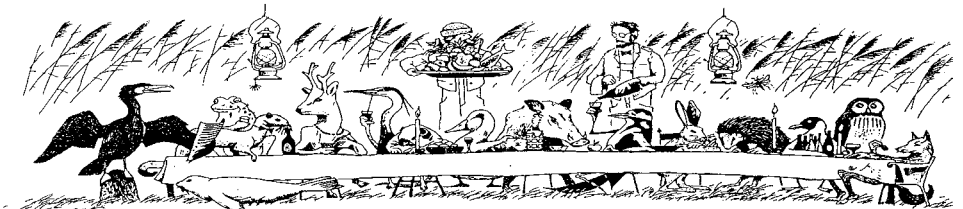
Verzending: Willy Mantel, Schout 57, 1625 BR Hoorn

INHOUD VAN HET HOORNBLAD NR. 37

- blz. 3 Activiteitenprogramma
4-5 Toelichting
7-11 Van het bestuur
12 Vlindernieuws
13 Bruin blauwtje
14 Ervaringen met de poppenkast
15 Botanische vondsten
16-17 Muurbegroeiing Hoorn 2002
18 Plantenwerkgroep
19 Plantenwerkgroepexcursie Egboetswater
20 Plantenwerkgroepexcursie Dwaalpark
21 Libellen
22 Vogelwerkgroep
22 Suyderbraeck
23 Noordhollandse vogeldag + SOVON-dag
24-25 Landje van Naber
26 Verslag vleermuizenexcursie
27 Boek: Op stap langs Hout en Spaarne
28 Cursussen, vogelcursus 2.
29 De Hoornbloem
29-30 Waarnemingen

Voorplaat: *Kruisbekken op Larix*, M.Kolvoort.

Activiteitenprogramma

OKTOBER

- zondag 6 Vogelexcursie Gouwzee, zie toelichting
donderdag 10 Vogelwerkgroepavond, zie pagina 22
zondag 13 Mossenexcursie voor beginners, zie toelichting
zaterdag 19 Paddenstoelen excursie zie toelichting
dinsdag 22 Lezing over de **VISAREND**, zie toelichting
woensdag 23 Plantenwerkgroepmiddag, zie pagina 18
woensdag 23 Start Cursus Vogels Kijken deel 2, zie pagina 28
zaterdag 26 Werkdag op het "Landje van Naber", zie pagina 24
maandag 28 Vlinderwerkgroepavond, zie pagina 12

NOVEMBER

- zaterdag 2 Noord-Hollandse Vogeldag, zie pagina 23
zondag 3 Excursie Oostvaarderplassen, zie toelichting.
zaterdag 9 Vertegenwoordigende Vergadering in Amsterdam, zie Natura
woensdag 13 Plantenwerkgroepavond, zie pagina 18
donderdag 14 Vogelwerkgroepavond, zie pagina 22
zaterdag 16 Vogelexcursie naar de Putten, zie toelichting
dinsdag 19 Lezing over Bretagne, zie toelichting
zaterdag 30 SOVON-dag Nijmegen, zie pagina 23

DECEMBER

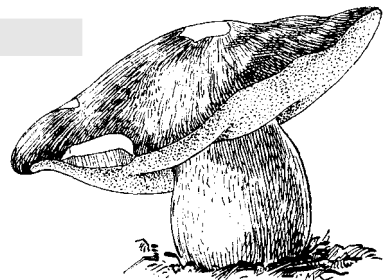
- zondag 1 Mos- en wandelexcursie naar Leyduin, Vinkenduin en
Woestduin, zie toelichting
donderdag 12 Vogelwerkgroepavond, zie pagina 22
zaterdag 14 Rondwandeling Purmer Ee/Zedde/Polder Katwoude,
zie toelichting
dinsdag 17 Lezing over het Zwanenwater, zie toelichting

JANUARI 2003

- zondag 5 Nieuwjaarswandeling rondom Oosterleek, zie toelichting
donderdag 16 Vogelwerkgroepsavond, zie pagina 22

VOORAANKONDIGING:

- zaterdag 18 Rondwandeling landgoederen bij
's Graveland

Toelichting activiteitenprogramma

De lezingen worden - tenzij anders vermeld - gehouden in de oefenzaal van de Hoornse Harmonie, Achterstraat 23 te Hoorn. Zaal open om 19:30 uur. Er wordt in de zaal niet gerookt. Let op: enkele lezingen worden op een ander adres gegeven: "Het Octaaf", J. v/d Pollstraat 1, Hoorn.

De meeste excursies starten bij de kleine P aan het Dampten in Hoorn, even voorbij de begraafplaats. Vanaf de trein (en de fietsenstalling) is het 8 minuten lopen. Bel bij twijfelachtig weer even naar de vermelde contactpersoon.

Zondag 6 oktober: Vogelexcursie naar de Gouwzee.

Vertrek 8:45 uur. Dampten Hoorn. *Inlichtingen (0229) 24 58 85.* Zie vorige Hoornblad.

Zondag 13 oktober: Mossenexcursie van de landelijke Bryologische werkgroep van de KNNV.

Bij Bovenkarspel zal km-hok 145-522 geïnventariseerd worden. Verder zal op de IJsselmeerdijk uitgebreid worden gekeken naar mossen. Naast "gewone" soorten zullen ook niet-alledaagse mossen te zien zijn, die typisch zijn voor de IJsselmeerdijk. Aanbevolen voor beginners. *Info Henk Siebel, (035) 640 04 69, email: h.siebel@natuurmonumenten.nl*

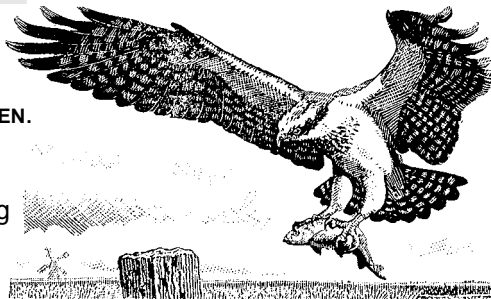

Zaterdag 19 oktober: Paddenstoelen excursie naar de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Het najaar is natuurlijk de traditionele paddenstoelentijd. Daarom gaan we vandaag naar een paddenstoelengebied bij uitstek: de Amsterdamse Waterleidingduinen o.l.v. Zita Kottman. Zita, lid van de KNNV-afdeling Haarlem, heeft in dit gebied veel onderzoek gedaan naar aardsterren. Deze komen hier zo veel voor, dat gesproken wordt over het "Aardsterrenparadijs". Van de 21 in Nederland waargenomen soorten komen er hier maar liefst 14 voor, w.o. de **PEPERBUS**. Dit wordt een heel bijzondere paddenstoelen excursie: *fotoestellen mee!* **Let op:** dagkaart voor de Amsterdamse Waterleidingduinen kost €1,00. Gepast geld voor de automaat svp. We vertrekken vanaf het Dampten om 08:45 uur. Terug ca 14:00 uur. *Inlichtingen bij Cor van der Velden, (0229) 23 19 10 of Wil Liefting, (0299) 69 02 12.*

Dinsdag 22 oktober: "Visarenden, weer broedvogel in Nederland?" door Ruud Kampf.

Ruud Kampf heeft in de voormalige DDR mogen helpen bij het ringen van **VISARENDE**. Sindsdien heeft hij een bijzondere passie voor deze vogels ontwikkeld. Het voor-naamste thema is: waarom broeden er nog steeds geen **VISARENDE** in Nederland en wel in de ons

omringende landen. Tijdens de trek laat hij zich in Nederland wel veelvuldig zien. Ruud toont ons broedgebieden in Florida, Nepal, Oman en Mexico en laat zien hoe jonge **VISARENDE**n worden geringd in Duitsland en Frankrijk. Hij gaat uitgebreid in op het visarendproject in Rutland in Engeland en geeft een beeld over het volgen van **VISARENDE**n tijdens de trek met behulp van satellieten. Als je nu al nieuwsgierig bent, kun je alvast een kijkje nemen op <http://www.rekel.nl/visarenden>. Beste mensen, dit wordt weer een ouderwetse vogelspecial-avond, die je niet mag missen.

Zondag 3 november: Excursie Oostvaarderplassen.

De Oostvaarderplassen stonden in het voorjaar ook al geprogrammeerd. Door omstandigheden kon deze excursie geen doorgang vinden, daarom nu een herkansing. De laatste tijd hebben de terreinbeheerders niet stilgezeten en zijn er erg veel nieuwe stukken op natuurlijke wijze ingericht en bereikbaar gemaakt d.m.v. wandelroutes. Maar vooral ook veel bestaande stukken zijn opengesteld voor het publiek. We zullen ons daarom ook tot een klein gedeelte moeten beperken, omdat de tijd gewoon te kort is. Maar het is, ook in deze tijd van het jaar, de moeite waard om daar rond te struinen.

We vertrekken vanaf het Dampten om 08:45 uur. We zullen pas eind van de middag weer in Hoorn terug zijn, dus brood en drinken mee. *Voor informatie kunt u terecht bij Eric de Vroome (0229) 57 10 78.*

Zaterdag 16 november: Vogelexcursie naar de Putten en omgeving.

Deze ochtend gaan we weer eens bij het vogelgebied de Putten bij Camperduin kijken. We kijken niet alleen vanaf de bekende parkeerplaats, maar lopen er ook achterom, een wandeling van ± 5 km. (wie zich daar niet toe in staat voelt, kan natuurlijk ook bij de plas blijven zitten). Vertrek parkeerplaats Dampten 8:45 uur, terug om ca 13:30 uur. *Inlichtingen: Anneloes ter Horst (0226) 45 29 90*

Dinsdag 19 november: "Op excursie naar Bretagne" door dhr. R.M.L. Ates

Zo aan het einde van het jaar zullen velen van ons alweer hun gedachte gaan opmaken over de vakantiebestemming van het komende jaar. Een uitstekend vakantiegebied van de zeebiologische kant bekeken is het Franse Bretagne, waarvoor het voorjaar de beste tijd lijkt. Hr. Ates uit Zaandam gaat in zijn dialoog in op de rostkusten en de overige kusten van Bretagne, kustfauna, kreeften en krabben, zeesterren anemonen en vissen, maar ook de flora en avifauna komen uitgebreid aan bod.

Zondag 1 december: Mos- en wandelexcursie naar Leyduin, Vinkenduin en Woestduin.

Vandaag gaan we naar de 3 oude landgoederen Leyduin, Vinkenduin en Woestduin, welke tegenwoordig in beheer zijn bij het Noord-Hollands Landschap (zie hun tijdschrift van september 2002), aan de oostkant tegenover de Amsterdamse Waterleidingduinen bij Heemstede, met de typische mengeling van aangelegd en natuurlijk landschap, typisch voor dit soort terreinen. Vertrek parkeerplaats Dampten 8:45 uur, terug halverwege de middag. *Inlichtingen bij Anneloes ter Horst (0226) 45 29 90*

Zaterdag 14 december: Rondwandeling Purmer Ee/Zedde/Polder Katwoude.

Voor de stevige doorstappers gaan wij op 14 december een rondwandeling maken. Bij Katwoude lopen wij langs de Purmerringvaart naar de Zedde. Vervolgens langs het heitje van Katham naar de molen bij Volendam. Daarna over de IJsselmeerdijk terug naar Katwoude. Dit belooft een gevarieerde wandeling van 10 tot 14 kilometer te worden. Veel watervogels in de in deze tijd natte polders. Vertrek 8:45 uur vanaf het Dampden en vroeg in de middag terug. Koffie en brood mee alsmede warme kleding. Het pad is gedeeltelijk onverhard met plaatselijk veel schapenkeutels. *Info bij Ko van Gent, (0229) 24 58 85*

Dinsdag 17 december: "Het Zwanenwater" door Do van Dijck.

Het Zwanenwater is een geliefd excursiedoel van onze afdeling. Do van Dijck kent het gebied "beroepshalve" en neemt als basis de 4 kilometer lange wandelroute door dit fraaie duingebied. De flora, fauna en de ecologie krijgen ruime aandacht aan de hand van fraaie dia's. Ook het beheer en de keuzes die daarbij gemaakt worden komen aan de orde. Aangezien over een aantal beheersmaatregelen en beheervisies verschillend gedacht wordt wil Do een discussie hierover zeker niet uit de weg gaan. Denk in dit kader bijvoorbeeld aan de vossen-problematiek.

Let op: deze lezing, en hopenlijk discussie, wordt gehouden in "Het Octaaf", J. v/d Pollstraat 1, Hoorn. Aanvang 20:00 uur.

Zondag 5 januari: Nieuwjaarswandeling rondom Oosterleek.

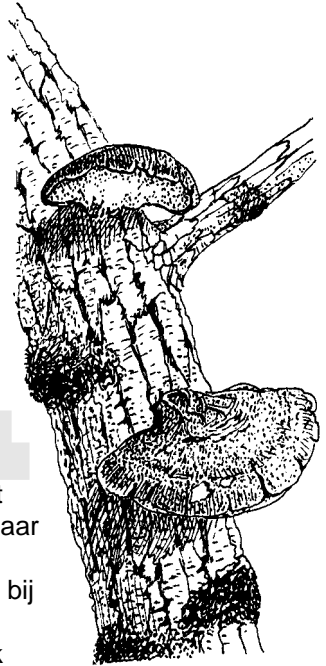
Op 5 januari de traditionele nieuwjaarswandeling rond het fraaie Westfriese Oosterleek. Wij lopen door Oosterleek naar de stofmolen. Via Wijdenes terug naar de Zuiderdijk. Vervolgens langs de Zuiderdijk terug naar de Leekerhoek bij Oosterleek. In de Herberg zullen wij onze verkleumde lichaamsdelen weer opwarmen. Vertrek 09:00 uur. Vertrek vanaf het Dampden om 8:45 uur. Terug ca 14:00 uur. *Info bij Ko van Gent, (0229) 24 58 85.*

Maandag 14 januari: "Vlinders in de tuin" door De Vlinderstichting.

Lezing in samenwerking met de KMTF in "Het Octaaf".

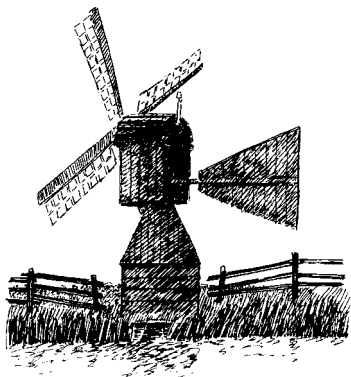
Deze keer verzorgt de KNNV de avond. Een onderwerp, dat raakvlakken heeft met onze beide activiteiten ligt dus voor de hand. Met het vlinderwaarnemingsproject van de afgelopen zomer nog vers in gedachten kunnen we vanavond nog eens kennis maken met de vlinders van onze tuin en hun relatie daartoe. Na de pauze gaan we meer in op de biologie van het insect zelf.

Let op: deze lezing wordt gehouden in "Het Octaaf", J. v/d Pollstraat 1, Hoorn. Aanvang 20:00 uur.

Van de Bestuurstafel

WATERPLAN

De KNNV werd door de gemeente Hoorn uitgenodigd om deel te nemen aan een klankbordgroep met betrekking tot Waterplan Hoorn. Door middel van een Startnotitie van de gemeente Hoorn i.s.m. Waterschap Westfriesland en Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen wordt een **Waterplan** opgesteld. Wat is dat eigenlijk? We hebben het vaak over water gehad (Beemster). De opvattingen hoe om te gaan met water zijn sterk in ontwikkeling. Er wordt inmiddels gesproken over integraal waterbeheer. In de 4e Nota Waterhuishouding (1998) is een nieuwe denkwijze over stedelijk water vastgelegd. Een andere vorm van benadering. Open planproces

en interactieve benadering zijn sleutelwoorden. Ook hebben we de Startovereenkomst Waterbeleid 21e eeuw. Met als rode draad "water als ordenend principe".

Dit is de aanleiding geweest tot het gezamenlijk opstellen van een waterplan in Hoorn. Samen werken aan een **plan voor de toekomst van het oppervlaktewater**. Soms is het beter "mee te bewegen" met het water, dan er tegen te vechten.

In het waterplan ligt het accent ook op de **belevingswaarde** van het water en niet alleen op het water zelf.

In de eerdergenoemde Startnotitie zijn afspraken gemaakt en tevens is daarin aangegeven dat derden bij de planontwikkeling worden betrokken. En de KNNV is een van die "derden". Onze afdeling wordt door twee mensen vertegenwoordigd: Egbert Baars en ondergetekende.

Met het Visiedocument in de hand zijn wij om de tafel gaan zitten (klankbordgroep) en hebben tijdens een workshop (4.4.2002) de eerste schoten op het doel gelost. Naar aanleiding van die workshop kregen wij "huiswerk" mee om verder te praten over water, zoals ecologisch water, recreatief water, historisch water en het water in de verschillende stadswijken.

De KNNV heeft zich gestort op het **ecologisch water** en wij hebben op 3 juni jl. onze wensen daaromtrent kenbaar gemaakt en dat in een document weergegeven. Wensbeelden, prioriteiten, kansen en bedreigingen hebben we daarin weergegeven.

In de loop van het jaar (vermoedelijk oktober) komen we weer bij elkaar om de uitwerkingen en de details door te nemen. Daarna moet er een officieel stuk naar de gemeente voor het nemen van een besluit hoe we in Hoorn in de toekomst met ons water omgaan.

Dit is in feite maar een heel korte weergave van wat er in de klankbordgroep werd besproken. Je zit er nl. met leden die een heel andere visie, of wensen hebben over de acht onderscheiden structuren in het Waterplan Hoorn en voordat daarover overeenstemming is worden er heel wat strepen gezet en weer uitgestuft.

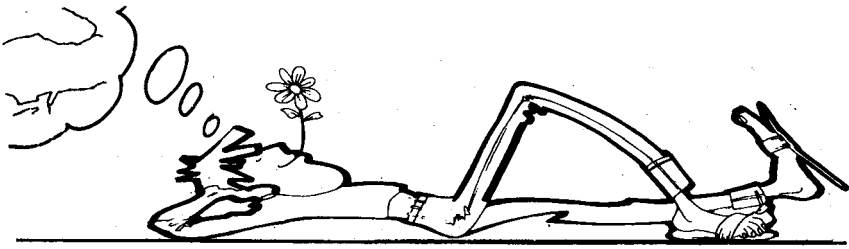
DRECHTERLANDSE DIJK

Verder werden wij uitgenodigd door het Hoogheemraadschap US om zitting te nemen in een adviesgroep met betrekking tot de verbetering van de veiligheid van de Drechtelandse dijk. Wij kennen deze dijk als een gedeelte van de Westfriesse Omringdijk, nl. het deel dat langs de IJsselmeerkust gaat. De eerste bijeenkomst was op 20 augustus in het Gemeentehuis van Venhuizen. Samen met de Provincie, Waterschap West-Friesland, Staatsbosbeheer, SOW, WLTO, Min. van NLV zaten we om de tafel met het onderwerp dijkversterking. Hoe en waar? Hier en daar zal de dijk verhoogd of verbreed moeten worden. Gaat dat laatste landinwaarts of aan de buitenzijde van de dijk. En welke problemen komen we dan tegen. Denk maar alleen al aan het vogelreservaat bij de Nek. Er moet nog heel wat stukjes dijk bekeken worden. We houden u verder op de hoogte.

Het Bestuur is op 4 september voor het eerst na de vakantie weer bijegekomen. Een punt hebben we goed doorgespit, n.l. het "Landje van Naber". Wij willen daar toch wat meer dingen gaan doen, zoals het schonen van de sloten en baggeren daarvan. Ook de kleine binnenslootjes moeten worden behandeld. Dat zijn vast de eerst dingen en dan gaan we verder kijken wat er zoal te doen staat (zie ook pagina 24). Tegen de tijd dat wij uw hulp nodig hebben voor de verschillende hand en span diensten, dan hopen wij dat u, zoals zo vaak, er weer bij wilt zijn.

VAKANTIEPERIKELLEN?

We zien er ieder jaar weer naar uit. Waar gaan we dit jaar naar toe? En wanneer dit is bepaald, dan leven we toe naar het moment van vertrek. Andere streken zien. Andere mensen ontmoeten. Andere cultuur en voor iedere KNNV-er: andere natuur. En genieten daar dan ook van, misschien met weemoed denkend aan dat (eventueel) verre Holland, waar in sommige gebieden natuur niet meer (mogelijk) is. En dan bekruipt mij een vleugje jaloezie, maar dan prijs ik mij gelukkig, dat ik in ieder geval in staat ben om het dan in een ander land wel te mogen aanschouwen.

Bij terugkomst in onze eigen omgeving wordt die jaloezie vaak een stukje erger. Die drukte, die volte. Ook het iele. Er moet gevochten worden om iedere vierkante meter grond, om het water maar niet te vergeten.

En dan, wanneer ik de deur van mijn woning opendoe, zie ik ook de stapel post al weer liggen. Ik stort mij daarop en vergeet al gauw wat ik enkele weken er voor heb mogen zien en beleven. Uitnodigingen voor vergaderingen en bijeenkomsten. Antwoorden op brieven van voor de vakantie, rapporten. Ja, het lieve leven start weer. Ik denk, dus ik besta!!

Ik ga weer aan de slag met in het achterhoofd hoe de natuur in ons land had kunnen zijn. Ik ga recht zitten en denk aan de natuur die we nog hebben en stroop de mouwen op.

Dit land is toch waard om geleefd en beleefd te worden.

FLORA EN FAUNAWET

Over de nieuwe Flora- en Faunawet is heel wat te doen geweest. Eindelijk is die wet er dan. Op 1 april (geen aprilgrap) is de wet in werking getreden.

Bescherming van de natuur staat centraal, zoals het verbod tot verontrusting, vernieling van nesten, dieren te doden. Zelfs het in bezit hebben van eieren of "producten van dieren" is verboden, met uitzondering van dieren die een gevaar vormen voor de volksgezondheid, zoals de **ZWARTE-** en de **BRUINE RAT**. Hoewel? De laatste tijd zien we hoe langer hoe meer verzoeken om ontheffing van die bescherming in de kranten staan om dieren te mogen verontrusten c.q. af te schieten, vanwege schade die deze dieren zouden aanbrengen aan het gewas. Op grond van deze wet mogen er maar zes soorten bejaagd worden: **KONIJN**, **HAAS**, **EEND**, **HOUTDUIF**, **FAZANT** en **PATRIJS**. Deze laatste is verwonderlijk gezien

deze op de Rode Lijst voorkomt. Art. 4, lid 2 a geeft deze juist een afzonderlijke bescherming, want in dat artikel staat vermeld: "... in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd."

Wij hebben eens nagevraagd bij Gedeputeerde Staten van NH hoeveel vergunningen c.q. ontheffingen er zijn verleend. Dat blijken er tot nu toe zo'n 115 te zijn geweest. Ook enkele leden van GS, de Heren G. le Belle en P. Poelman, hebben dit op een vergadering van de Provinciale Staten naar voren gebracht en hun verontrusting geuit. Mochten de antwoorden daarvan daartoe aanleiding geven dan waren eerdergenoemden van plan op 16 september een interpellatie aan te vragen.

Bij de verleende vergunning zaten ook 15 vergunningen voor het afschieten van de **GRAUWE GANS**. Wij vragen ons af hoe het met deze diersoort gaat, wanneer deze straks bij ons komt overwinteren!!!

Het is bovendien bijzonder verontrustend wanneer we de volgende gestelde vraag lezen en het daarbij gegeven antwoord.

Vraag: **Is eerste nagegaan of alles in het werk is gesteld om dieren te verjagen alvorens ontheffing wordt verleend?**

Antwoord: *Nee. Er wordt ontheffing verleend als belangrijke schade optreedt of dreigt op te treden. In de (concept) Beleidsnotitie hebben wij namelijk gesteld dat weren of verjagen alleen meestal geen bevredigend alternatief voor afschot is. Juist de combinatie met afschot is effectief. Slechts in een klein aantal gevallen kunnen preventieve methoden een bevredigend antwoord voor afschot zijn.*

Er zijn ook vergunningen geweigerd (zo'n 40 stuks), maar dat ging meestal om procedurele redenen, omdat ze te laat waren ingediend, of om andere redenen werden aangevraagd dan landbouwschade, zoals b.v. schade door kauwen aan rieten daken.

Wij zullen alles met argusogen bekijken, gegevens verzamelen en bezien of het mogelijk is een protest in te dienen bij GS over de gang van zaken. Met de nieuwe Flora- en Faunawet, die juist bescherming moet bieden, is dit het paard achter de wagen spannen. Beschermen en tegelijk een afschotvergunning verlenen en bovendien niet deugdelijk controleren of aan alle voorwaarden is voldaan, zoals deze wet aangeeft.

ZOMERKAMP 2002

Al enkele jaren organiseren wij een zomerkamp. Deze kampen werden goed bezocht en wij hebben van elkaar veel geleerd.

Op basis van die ervaringen hebben wij dit jaar weer een zomerkamp willen houden op weer een leuk terrein. Hoe groot was onze verbazing, dat er voor dit kamp geen enkele inschrijving is gekomen, terwijl er gemiddeld altijd zo'n 20 mensen aan deelnemen.

Het bestuur vraagt zich af, wat er is fout gegaan? Was de datum niet goed gepland? Was misschien de plek niet interessant genoeg? Hebben wij er te weinig ruchtbaarheid aan gegeven? Wij weten het niet.

Om toch hiervan te leren vragen wij aan allen die aan een zomerkamp hebben deelgenomen, of hebben willen deelnemen, ons te berichten waarom men het dit jaar heeft laten afweten.

Wilt u ons een berichtje sturen, of een e-mailtje, of een telefoontje?

Dat kan naar ondergetekende. Mijn e-mailadres is: mkleij@hetnet.nl.

Het bestuur dankt u bij voorbaat.

VLINDERS GEVRAAGD

Elke KNNV'er is natuurlijk aan zichzelf verplicht vlinderwaarnemingen in te leveren. Let op: elke melding is welkom! Ook die ene **ATALANTA!**

Vooral buiten Hoorn is elke genoteerde vlinderwaarneming waardevol!

Zend nu uw waarnemingen in- of lever ze in op een excursie of lezingavond.

Michel Kleij, voorzitter

Vlinder-/Libellenwerkgroep

Gestaag komen de vlinderwaarnemingen binnen en gaandeweg groeit de stapel formulieren. Sommige mensen melden enthousiast dat ze het een leuk project vinden. En af en toe worden er foto's meegestuurd.

Verschillende kranten hebben ons vlinderproject vermeld, hetgeen zeker heeft bijgedragen aan de hoeveelheid inzendingen.

De **ATALANTA's** en **DISTELVLINDERS** zijn inmiddels massaal op de terugreis naar Noord-Afrika en Spanje. Een enkel afgevlagen exemplaar is iets wijzer. Met beschadigde vleugels kom je niet ver en wat nectar is er altijd wel te vinden. Vrolijk fladderen onze lustige koolwitjes voorbij. Zij zijn zeker de topper van het jaar, maar "Is het nu Groot of Klein", that's de Question? Het is een onverwoestbare vlinder zo te zien. Nog steeds begroeten zij elkaar in de lucht en het is al 11 september. In een spiraal klimmen zij omhoog. Je zou kunnen spreken van een vlinderbals. Dit is een vast ritueel en het lijkt wel of ze tegen elkaar zeggen: "wie ben jij". En na flink aan elkaar 'gesnuffeld' te hebben, gaat ieder zijns weegs. Haast hebben zij, altijd maar haast...

Door de mooie zomer en het warme weer zijn er meer soorten vlinders waargenomen dan vorig jaar. Veel **ATALANTA's**, **DISTELVLINDERS** en **BOOMBLAUWTJES**, maar ook **KLEINE VOSSEN** en **DAGPAUWOGEN**. Af en toe een **CITROENTJE!** De **MUNTVLINDERTJES** stonden niet op de kaart maar werden wel genoemd.

Op 3 september heeft de vlinderwerkgroep de koppen bij elkaar gestoken om te bespreken hoe we dubbeltelling kunnen voorkomen en hoe we dit gaan verwerken. Een ander vraagstuk is hoe we de komende jaren doorgaan met de gegevens van dit onderzoek.

Egbert Baars neemt met hulp van ondergetekende de invoering van alle binnengekomen informatie voor zijn rekening. Een gedetailleerd verslag volgt zeker, alhoewel dit enige tijd zal kosten.

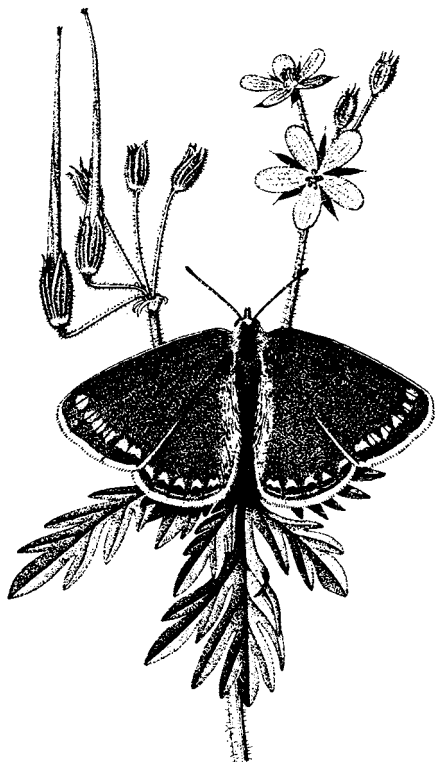
Als laatste doen we een beroep op de vlinderliefhebber om de formulieren van afgelopen maand te verzamelen en op te sturen.

De vlinderwerkgroep hoopt straks na 30 september op een volle brievenbus met de laatste vlindergegevens.

De volgende avond dat de vlinderwerkgroep bij elkaar komt is op **maandag 28 oktober, om 20:00 uur in "De Hoornbloem"**, Dorpsstraat 10a te Zwaag. Iedere belangstellende KNNV'er is welkom!

Henny van der Groep
(0229) 24 95 46

Bruin blauwtje

Een van de verrassende- voorlopige- uitkomsten van ons vlinderproject is de vaststelling van een populatie **BRUIN BLAUWTJE** (let op: we hebben het niet over de wijfjes van het **ICARUSBLAUWTJE!**).

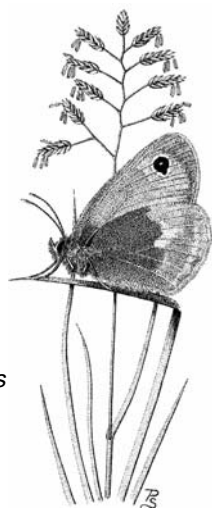
Deze vlinders zijn aangetroffen in de bermen van de viaduct-oprit bij Bobeldijk. De vegetatie toonde veel **JACOBSKRUISKRUID**. In de literatuur lezen we dat het een soort is van droge en natuurlijke graslanden. Dat strookt aardig met de begroeiing van de opritten. Dat zijn grote zandbulten. En het **BRUIN BLAUWTJE** wordt vooral in de duinen gesignaleerd.

Voedselplanten voor de rupsen zijn **ZONNEROOSJE** en **REIGERS- en OUIEVAARSBEK**. De rups overwintert en na 2 weken popstadium komen eind mei de imago's van de eerste generatie tevoorschijn. Een vlinder leeft gemiddeld drie weken en daarna volgt de tweede en soms nog een derde generatie.

Deze vondst geeft nog eens aan dat bijzondere soorten bijzondere biotopen zoeken.

Dat werd ook bevestigd door Ko en Willeke van Gent die de zebrarupsen van de **St. JACOBSVLINDER** op het **JACOBSKRUISKRUID** aantreffen dat in de berm van de oprit bij De Hulk groeide.

Als vervolg op onze inventarisatie moeten we dus vooral die bijzondere terreintjes gaan afzoeken. Misschien vinden we dan wel **HOOIBEESTJE** en **KLEINE VUURVLINDER**... Het aantal waarnemingen van deze soorten is minimaal. Overigens voegde Ad Roobeek nog een soort aan onze vlinderfauna toe: in de Weelen trof hij het **GROENTJE** aan!

Jan Marbus

Ervaringen met de poppenkast

Het weer in gebruiknemen van een rupsenkweekkast die ergens verloren in een hoekje stond, heeft tot leuke resultaten geleid.

Het is sowieso steeds opnieuw een belevenis om uit zo'n sarcofaagachtig figuur als een pop of cocon een vlinder tevoorschijn zien komen. De voldoening daarbij is des te groter als je daarvoor zelf eerst de rups hebt gevonden en grootgebracht.

Het leerzame is ook dat je dan te weten komt dat een bepaalde rups op een bepaalde manier verpopt en dat uit die pop die ene vlinder komt.

Deze zomer hadden we twee **BROTE BEERRUPSEN** gekregen. Al vrij snel kropen ze in de strooisellaag om een cocon te maken.

Gelijkertijd ontvingen we een enorme kolonie rupsen. Die bleken later van de **PLAKKER** te zijn. Het merendeel hebben we in een boom geplaatst omdat het voer anders niet aan te slepen was! Wat kunnen die beesten eten..... De tien rupsen die in de kast achterbleven verschilden onderling duidelijk van formaat. Achteraf bleek dit het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes te gelden.

Toen na ± drie weken de poppen uitkwamen vlogen de vers uitgekomen mannetjes na vrijlating rond en kwamen al snel terug om met de vrouwtjes te paren.

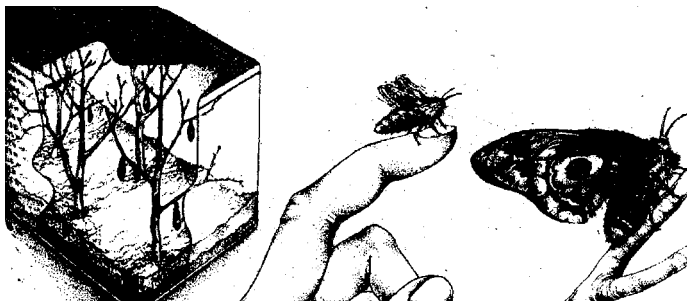
De vrouwtjes zetten ter plaatse een pakket (op de wand van de kast) eieren af en bedekten die met beige haren.

Van een nestje rupsen van de **KLEINE VOS** hebben we er twee kunnen redden zodra we ontdekten hoe wespen zich regelmatig op de rupsen stortten. Al waren deze rupsen twee tot drie cm groot- ze werden gepakt en aan flarden gebeten en weggevoerd. Uiteindelijk kwam er een mooie vlinder uit de ene en een serie sluipwesppoppen uit de andere rups.

Momenteel biedt de poppenkast onderdak aan een pop van een pijlstaartvlinder en enkele rupsjes van de **BASTERDHOORNVLINDER**. Maar voor we zien wat daar uitkomt is het allang voorjaar.....

Jan Marbus

Botanische vondsten

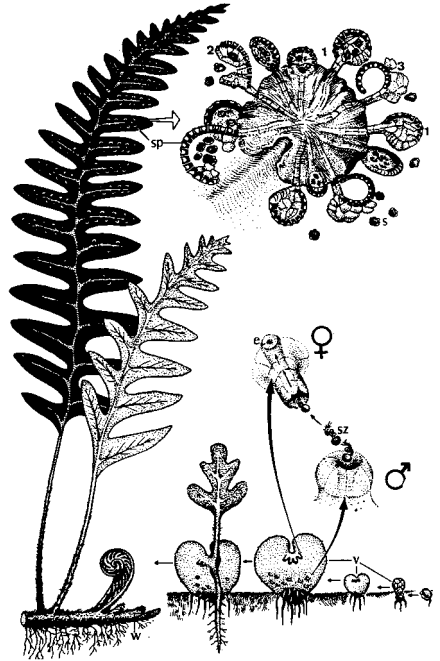
Tijdens de fietsexcursie met Theo Konijn vonden we op het havenhoofd van het Oorgat in Edam een rijke begroeiing van **EIKVAREN** en **STEENBREEKVARENS**.

Op zaterdag 13 juli was er een ingelaste excursie op uitnodiging van Luuk de Blois t.g.v. het verschijnen van zijn boek over "Een dijk vol natuur".

Met zo'n 14 enthousiastelingen liepen we met prachtig weer om het het inlaatbassin heen. De kruidenstrook rond de bossages stond nu rijk te bloeien, maar het aantal vlinders was beperkt: **ATALANTA** en **KOOLWITJES**.

Op de dijk genoten we van de begroeiing met fraaie partijen Bosrank en op diverse plaatsen **MARJOLEIN**, **BORSTELKRANS** en **SPAANSE ZURING**. Heel apart is binnendijks de gestaag oprukkende begroeiing van **WILGEROOSJE**, **BRAAM**, **ADELAARSVAREN** en **HARIG WILGEROOSJE**.

Vlakbij de toegang van de WRK is op de Westfriese Omringdijk een prachtige grote groeiplaats van **TONGVAREN**.

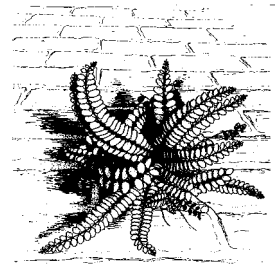

Bij Enkhuizen kon de melding bevestigd worden van **BLAUWE BREMBRAAP**. Deze soort is wel uit de duinen bekend. Hier staat hij in de wegberm met minstens 50 bloeistelen!

Na de massale vondst vorig jaar van de **BREEDBLADIGE WESPENORCHIS** in de Risdammerhout valt nu wel te verwachten dat deze orchis in alle openbaar groen-gebieden zal opduiken.

Wie wil zien hoe neofyten de schrik van het waterschap kunnen zijn moet eens gaan kijken bij de groeiplaats van de **GROTE WATERNAVEL** bij camping Voor Anker buitendijks bij Schardam.

Misschien dat de warme zomers en zachte winters deze planten het mogelijk maken om zo explosief te groeien....?

Jan Marbus

Inventarisatie muurbegroeiing

Hoorn 2002

Begin jaren '80 en in 1993 heeft onze KNNV-plantenwerkgroep zich met de muurbegroeiing bezig gehouden. Aansluitend op landelijke overheidsinspanning om muurplanten te beschermen heeft de KNNV met name in Hoorn aandacht gevraagd voor de muurbegroeiing.

Als resultaat is zeker opvallend de toegenomen soortenrijkdom.

Meerdere **TONGVAREN**,

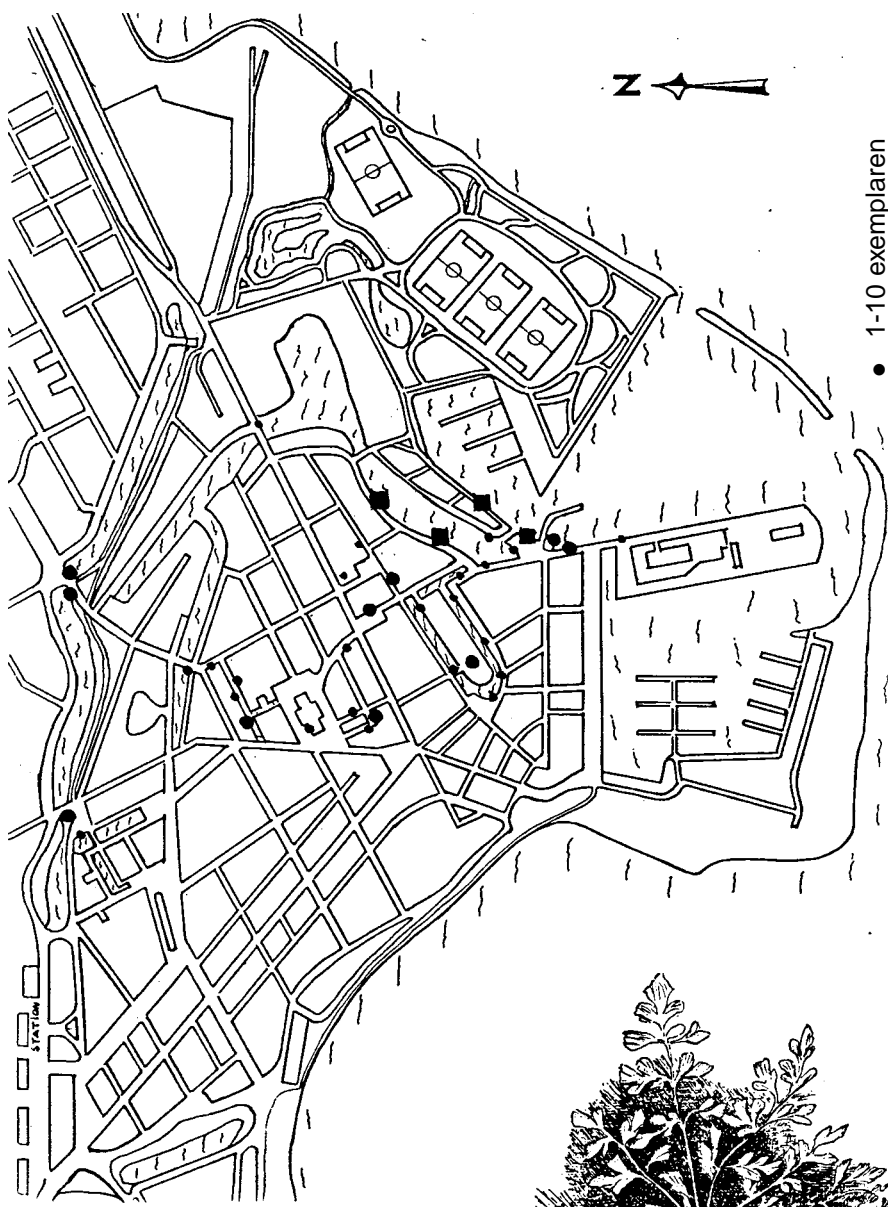
STEENBREEKVARENS en zelfs twee groeiplaatsen van **ZWARTSTEEL** zijn deze zomer aangetroffen.

Gemeente Hoorn en Hoogheemraadschap raadplegen de KNNV wanneer zij voornemens zijn kaden en muren aan te pakken waar muurplanten op groeien. Toch is het verdwijnen van groeiplaatsen, bijv. tuinmuur Mallegomsteeg met honderden Muurvarens, een voortdurende dreiging.

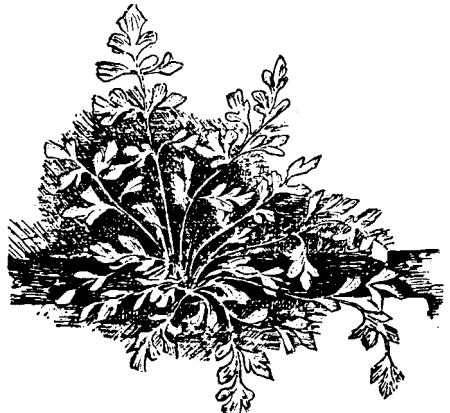
Jan Marbus

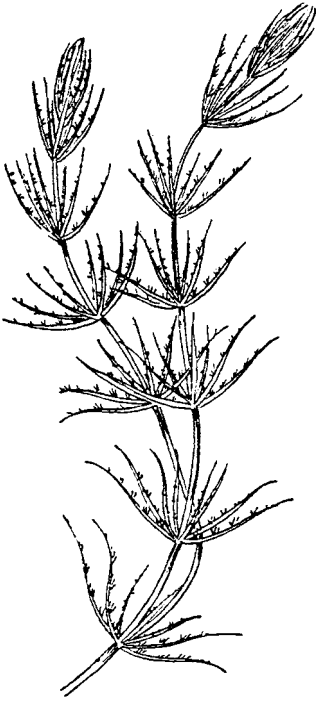

- 1-10 exemplaren
- 10-100 exemplaren
- meer dan 100 exemplaren

Plantenwerkgroep

Ons "Landje van Naber" is op 19 juni door zes leden eens bekeken op de vegetatiekunde manier. Hoeveel planten komen er op 4 à 5 m² voor en hoeveel staan er dan van elke soort op die oppervlakte? We kozen het stukje waar de **RIETORCHISSEN**, nu al 5 stuks, stonden. Dit aantal wordt volgens een bepaalde schaalverdeling aangegeven met een R (= rare), dus weinig stuks. 5 tot 25% van de begroeiing bestaat uit **KAMGRAS**, deze dichtheid wordt met een 2 aangeduid. Als je **KAMGRAS** eenmaal hebt gezien vergeet je het nooit meer omdat het zo'n aparte vorm heeft. Ook van het **MOERASZOUTGRAS** (R) stonden maar enkele plantjes. **GESTREEPTE WITBOL** was royaal aanwezig en kreeg een cijfer 3. Bij de greppel stond veel **ZEEBIES**, maar in ons stukje van 5 m² heel weinig. De **PAARDEBLOEMEN** bleken bij nauwkeuriger kijken **VERTAKTE LEEUWENTANDEN** (2). **PAARDEBLOEMEN** stonden er nauwelijks evenals de **SCHERPE BOTERBLOEM** en de **AKKERDISTEL**, allen dus met (R) aangeduid. Daarentegen was de **KRUIPENDE BOTERBLOEM** (3) rijkelijk vertegenwoordigd. De **WITTE KLAVER**, **GEWONE HOORNBLOEM**, **VELDZURING** en de **GREPPELRUS** zijn aardig present en krijgen de code

2 (5-25%). Zo konden we zien hoe op zo'n klein stukje grond al zoveel soorten zijn, want alle soorten op dit stukje zijn door mij nog niet eens genoemd. Volgend jaar hopen wij dit nog eens in de zelfde tijd te doen, zodat we kunnen zien of er soorten af of bij gekomen zijn. Bericht hierover, wanneer, komt natuurlijk in het "Hoornblad" volgend jaar en wie doet er dan nog meer mee? Het lijkt moeilijk maar het valt best mee.

Tot ziens op een van de volgende plantenwerkgroepsbijeenkomsten in "De Hoornbloem", Dorpsstraat 10A te Zwaag.

Woensdag 23 oktober van 13:30 tot 15:30 uur (grassen/mossen)

Woensdag 13 november van 20:00 tot 22:00 uur (botanische termen)

Willy Mantel
Coördinator pl.w.g..
Schout 571625 BR Hoorn
(0229) 23 05 91

Excursie Egboetswater

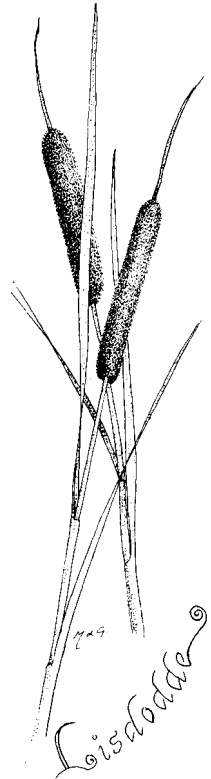
op 24 augustus 2002

De paadjes waren nat en pruttig, maar het regende niet. Er kwaakte zelfs nog een kikker.

Wat hebben we zoal gezien? Natuurlijk de meest voorkomende gewasjes, die overal zijn, maar toch ook de minder algemene soorten. De heerlijk riekende **WATERMUNT**, **MOERASANDOORN** waaraan nog enkele mooie paarse bloemetjes zaten. De "rietsigaren" en wel de **GROTE-** en **KLEINE LISDODDEN**. Het **GLAD WALSTRO** zoals altijd tussen het hoge gras en de **BERMOOIEVAARSBEK** met zijn flinke bloempjes in donker roze. Aan de waterkant de **GROTE EGELSKOP**: die goed is te herkennen aan zijn grote egelvormige hoofdjes, zittend aan de vertakte bloeiwijze. De **KALMOES**, aromatisch na kneuzing, heeft rimpeltjes in zijn blad als onderscheid van riet. Het **TIMOTEEGRAS** bloeide schitterend met lila/wittige aarpluimen. Ik heb ze nog nooit zo mooi zien bloeien.

Het Egboetswater heeft veel verschillende bomen en struiken o.a. de **PETERSELIEVLIER**. Deze vlier is wat blad betreft zeer verschillend van de **GEWONE VLIER**. De bloei is hetzelfde, witte schermen, maar het blad is dubbelgeveerd en veerdelig. Wel een cultuurvorm, in 1884 uitgebracht. **HAZELAAR**, soms met nootjes en sleedoorn met pruimpjes. De **ZOMEREIK**, weet u het nog: lange stelen aan de eikels en heel korte aan de bladeren. Bij de **WINTEREIK** net andersom: de eikeltjes lekker warm dicht tegen de takken aan en lange stelen aan de bladeren. De **ZOMEREIK** wordt het meest aangeplant. De beschermde **ZWANENBLOEM** stond er ook. Deze bloem is een familie op zich. Er zijn geen meerdere soorten bekend.

Op een rozenstruik zaten veel **MOSGALLEN**, dat zijn vast wel één van de mooiste gallen. Het aankomende herfst/winterseizoen zullen wij deze gal wellicht kunnen bekijken op één van onze plantenwerkgroepmiddagen of -avonden, want één van ons heeft zo'n gal meegenomen. Als u de gal dus wilt zien kunt u eens op zo'n bijeenkomst komen. Ook andere planten-"kwesties" kunt u dan laten zien of bespreken (zie pagina 18 voor data). Tot ziens.

Willy Mantel
(0229) 23 05 91

Excursie Dwaalpark Hoorn

Alweer de laatste buiten excursie van de plantenwerkgroep, op 11 september. Door de regen van de laatste dagen waren de paden van het Dwaalpark nogal glibberig. Vooral de tamelijk verwaarloosde houten boogbruggetjes zijn dan spekglad. Dat liep af en toe wat moeilijk. We hebben het achterste deel van het park genomen waar waterpartijen met veel riet aanwezig zijn. Op sommige plekken liep het hakselpad dwars door het riet en moest je opletten om niet in de sloot te lopen.

De begroeiing is wat boomsoorten betreft vergelijkbaar met het Egboetswater, al leek de begroeiing in het Dwaalpark dichter. Het **GROOT-** en **KLEIN HOEFBLAD** waren op hun retour. De **VALERIAN** was er rijkelijk aanwezig, veel jonge planten ook. **KONINGINNENKRUID** zal veel vlinders lokken, maar nu zagen we alleen een paar witjes. Wel 2 **HOUTPANTSERJUFFERS**. Donkerbruine/glanzende groene juffertjes, die hun vleugels gespreid houden en niet zoals de andere juffertjes, samengeklapt.

Dat dit park in de buurt van bewoning ligt, was te zien aan de planten als de sieraardbei en de **CANADESE GULDENROEDE**. Deze laatste bloeide nog mooi geel tussen het riet. Er was een grote plek met de fris groene blaadjes van het **PENNINGKRUID**. De **GELE LIS** torste zijn grote zaaddozen. De zaden lijken op kleine knoopjes. Ze vallen in het water en drijven dan naar een geschikte aanlegplaats. Op de bruggetjes groeide ook van alles, o.a. **BOSVELDKERS**. De **WATERGENTIAAN** bloeide nog evenals de **MOERASMELKDISTEL**. Kroos uit de sloot gevist, gaf nog

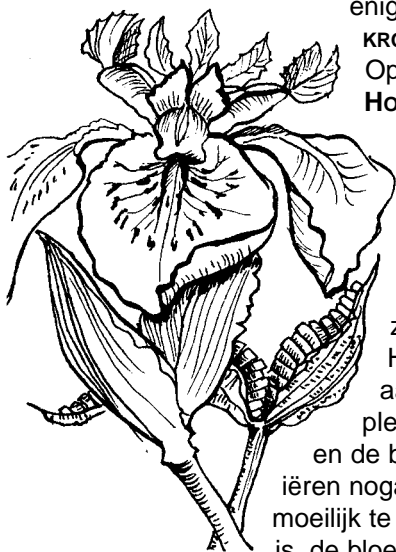
enige hoofdbrekers, maar de slotsom was: **KLEIN KROOS**. Drie kleine blaadjes met één worteltje.

Op een boomstomp zaten een heleboel zwarte **HOUTKNOTSZWAMMEN**. Door al dat vocht waren er nog wel meer paddenstoelen maar welke??

Ons topstuk in dit park was de onopvallende **BREEDBLADIGE WESPENORCHIS**. Eén exemplaar. Met een beetje geluk worden dat er wel meer, want deze orchis is het onkruid onder de orchissen en vermeerderd zich makkelijk vanuit zijn wortelstok.

Het is een onopvallende plant, er wordt makkelijk aan voorbij gelopen. Deze stond op een donker plekje onder de bomen. De bloemen zijn groen/geel en de bloeitijd is vanaf half juli tot half augustus. Ze variëren nogal, ook in hoogte van 30 tot 60 cm. en kunnen moeilijk te determineren zijn. Maar wat voor orchidee het ook is, de bloem is altijd schitterend van kleur, tekening en vorm.

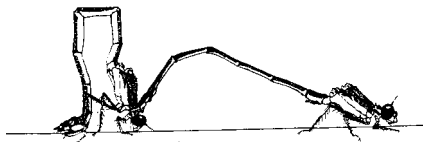
Onze streeplijst was aardig gevuld toen we deze excursie na 2 uur dwalen beëindigden en weer op huis aangingen.

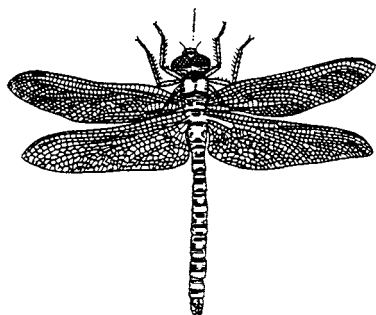
Willy Mantel

Libellen

Naast de vlinders genieten libellen een toenemende belangstelling. Ook al houdt de Vlinderstichting zich met libellenstudie bezig, er bestaat een afzonderlijke Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Deze groeiende aandacht is zeker gestimuleerd door allerlei publikaties. Na het libellenboek van Geyskes en Van Tol kwam de Veldgids. Deze beleefde zelfs een derde druk. Momenteel wordt gewerkt aan een libellenatlas als deel 4 van de KNNV-serie Nederlandse fauna - zie ook Natura -.

Dat het zin heeft steeds weer fauna-atlassen uit te geven zien we aan de veranderende flora en fauna. Het voorkomen van de **GROTE-** en **KLEINE ROODOOGJUFFER** is explosief toegenomen. In West-Friesland noteren we jaarlijks nieuwe vindplaatsen. Ook de **VUURJUFFER** is een nieuwkomer die waarschijnlijk talrijker wordt. Deze zomer zijn er meldingen uit Zwaag en Kersenboogerd. Dat maakt het nog meer de moeite om goed in eigen omgeving op te letten: het vijvertje in de tuin of de sloot naast het erf. De **BLAUWE GLAZENMAKER** kan er eitjes afgezet hebben of, als er takken boven de sloot hangen, is er kans op de **HOUTPANTSERJUFFER**.

In de 50'er jaren stelde men deze soort voor het eerst vast en nu is het in West-Friesland een soort die je op steeds meer plaatsen ziet.

Libellen vliegen tot in het najaar. Probeer ze te ontdekken en achter de naam te komen. Geef uw vondsten aan ons door!

Libellen vliegen tot in het najaar. Probeer ze te ontdekken en achter de naam te komen. Geef uw vondsten aan ons door!

Jan Marbus

Infopaneel Suyderbraeck

Donderdag 3 oktober is een informatiepaneel onthuld over de daliegaten in de Suyderbraeck. Dit is het natuurontwikkelingsgebied ten zuiden van Scharwoude en ten westen van de spoorlijn. Het is in beheer bij de Stichting Tafeleend. De Suyderbraeck is in de 13e ontstaan bij een dijkdoorbraak van de Zuiderzee. Daliegaten zijn kleiwinningsputten die volgegooid werden met veen uit de bovenlaag. Men gebruikte de klei als grondverbetering in het veen.

Vogelwerkgroep

Nadat de meesten van ons lekker van een vakantie hebben genoten zijn de vogelaars inmiddels al weer aardig actief. De activiteiten die door de vogelwerkgroep dit najaar weer van start (ge)gaan zijn:

- Landelijke midwintertelling op 18 januari 2003
- De Zeevangtellingen (monitoregebied)
- Ganzen- en zwanentelling
- P.T.T.-tellingen (alle vogels tellen op een bepaald punt in een bepaalde tijd)
- Najaarstrekking bij De Nek (Freek is al weer druk bezig)
- Steenuilen- en Kerkuilenonderzoek

Daarnaast houden we elke maand weer een werkgroepavond in "De Hoornbloem", Dorpstraat 10a te Zwaag (parkeren aan de weg) van 20:00 - 22:00 uur, waar de lopende projecten en allerlei andere zaken op vogelgebied zullen worden besproken. Het vaste waarneming grondje onder alle aanwezigen vormt elke avond weer het sluitstuk. Het zal dit najaar zijn op de volgende avonden:

donderdag 10 oktober 2002
,, 14 november 2002
,, 12 december 2002
,, 16 januari 2003

Neem die avonden je ingevulde waarnemingskaartjes mee! Heb je een geslaagde vogeldia/foto van de vakantie of wat dan ook: laat het zien!

Natuurlijk is het zeker de bedoeling om naast deze, vaak al vele jaren, lopende projecten, ook eens nieuwe activiteiten op te zetten. Zo overwegen wij om, bij voldoende enthousiasme, met een clubje mensen vogelrijke gebieden te bezoeken die wat verder weg liggen. Op de werkgroepavonden komen wij hier nog op terug.

Ook willen we op de avonden af en toe een spreker uitnodigen, om over bepaalde zaken wat met elkaar van gedachten te kunnen wisselen. Zo zijn we bezig om Wim Tijssen van Agrarisch Natuurbeheer Waterland uit te nodigen om met hem van gedachten te wisselen over de weidevogelbescherming in relatie tot agrarisch natuurbeheer.

Als je ook een goed idee hebt om te bespreken, laat het dan weten! Voor goede ideeën staan we natuurlijk altijd open. Tot 10 oktober!

Contactpersonen: Ben Pronk, Ko van Gent, Cor van der Velden en Kees Schoon.

Noordhollandse vogeldag

Vogels van de duinen

De Vogelwerkgroep Den Helder en de Vogelwerkgroep Texel organiseren op **zaterdag 2 november** de Noord-Hollandse vogeldag met als thema 'Vogels van de duinen'.

Programma:

- 09.30 Zaal open, ontvangst met thee of koffie en jutterkoek
  - 10.15 Welkom door de voorzitter van Vwg Den Helder, Fred van Vliet
  - 10.20 Opening door de voorzitter van de SVN, Hugh Gallagher
  - 10.30 'Kustvogels', een lezing door René Pop
  - 11.15 'Duin zonder vos; door Adriaan Dijkse
  - 12.00 Lunch; broodjes en snacks verkrijgbaar
  - 12.30 In kleine groepjes, vogelen in het aangrenzende duingebied: een 'Big Hour'
  - 13.30 Inleveren van de tellijsten; even bijpraten met thee of koffie
  - 14.00 'Duinbeheer en vogelstand', een lezing door Henk Wijkhuizen
  - 14.45 Uitslag van het 'Big Hour' met de prijsuitreiking!
  - 14.55 'Van SVN naar POFF, een toelichting door Hugh Gallagher
  - 15.10 20 jaar Graspieper in gedigitaliseerde vorm door Peter van der Linden
  - 15.30 Afsluiting door de voorzitter van Vwg Texel, Andri Binsbergen
- Deze Noord-Hollandse vogeldag vindt plaats in het Buurthuis West-End, Lijsterbesstraat 10a, 1783 HT Den Helder, telefoon: (0223) 62 44 54.

Landelijke Dag voor Vogelaars

Zaterdag 30 november te Nijmegen

Dit jaar draagt de Landelijke Dag een bijzonder feestelijk tintje: de nieuwe Atlas van de Nederlandse Broedvogels zal worden gepresenteerd en ter verkoop worden aangeboden. Het prachtige resultaat van een grootschalig project waar jarenlang door duizenden vrijwilligers enthousiast aan is meegewerkt.

De sprekers op de Landelijke Dag zijn (onder voorbehoud):

- Ray Teixeira en Jan-Willem Vergeer - *Van de eerste naar de tweede Atlas*
  - Eric Wanders - *De macht en magie van kaarten*
  - Kees Woutersen - *Vogelatlas van Ordesa (Spanje)*
  - Johan Bekhuis - *Wat leren ons de kaarten in de Gelderse Poort*
  - Robert Ketelaar - *Schone maagd en drakenvlieg ineen: de paradox van de libel*
  - Ruud Foppen en Henk Sierdsema - *Van tellingen naar verspreidingsbeelden, wat hebben we in de trukendoos!?*
  - Glenn Vermeersch - *Het atlasverhaal in Vlaanderen*
- Meer info op de SOVON-homepage, <http://www.sovon.nl> of tel. (024) 684 81 11.

Inrichting- en Beheersplan

Landje van Naber

Het baggeren van sloten, aanpassen van dammen, graven van poelen, herstel van rietveldjes en oevers is op het Landje van Naber afgelopen maand van start gegaan. Na twee jaar van papierwerk wordt nu veldwerk verricht.

GESCHIEDENIS

De KNNV is al weer ruim tien jaar actief bezig op het Landje van Naber. In oktober 1991 werd een vergadering belegd in Grosthuisen bij de pachter van het Landje Klaas Wijnker. Klaas wilde graag dat de KNNV de natuurwaarden op het landje veilig stelde. De KNNV reageerde hierop positief en vanaf die tijd doen wij er alles aan om het landje zo aantrekkelijk mogelijk te houden voor de flora en fauna die daar aanwezig is. Donderdagavond 12 september werd wederom een vergadering gehouden, nu bij Jacob Wijnker (zoon van Klaas). Daarbij werd het Inrichting- en beheersplan voor het Landje van Naber in uitvoering genomen. Het door Landschapsbeheer Noord-Holland geschreven herinrichtingsplan wordt hierbij als uitvoeringsrichtlijn aangehouden.

NIEUW BEHEER

Nadat tien jaar veelal met handkracht de ruigtes op het landje binnen de perken werd gehouden van een z.g. weidevogelvriendelijk moeraslandschap, worden nu enige structurele zaken **machinaal** aangevat. Door subsidies van de postcode-loterij en de provincie Noord-Holland is het mogelijk om de werkzaamheden uit te voeren.

Om het stukje natuur van het Landje van Naber in zijn huidige situatie houden, is **hooiland beheer met begrazing** van groot belang. De begaanbaarheid van het terrein is momenteel niet optimaal voor begrazing en hooiland-beheer. Door de aanleg van nieuwe dammen, loop- en rijpaden zal de komende jaren de uitdijende rietbegroeiing worden tegen gegaan. Het baggeren van de sloten rond en in het terrein zal de waterhuishouding gunstig beïnvloeden. Twee nieuw te graven poelen gaan voor nog meer waternatuur zorgen.

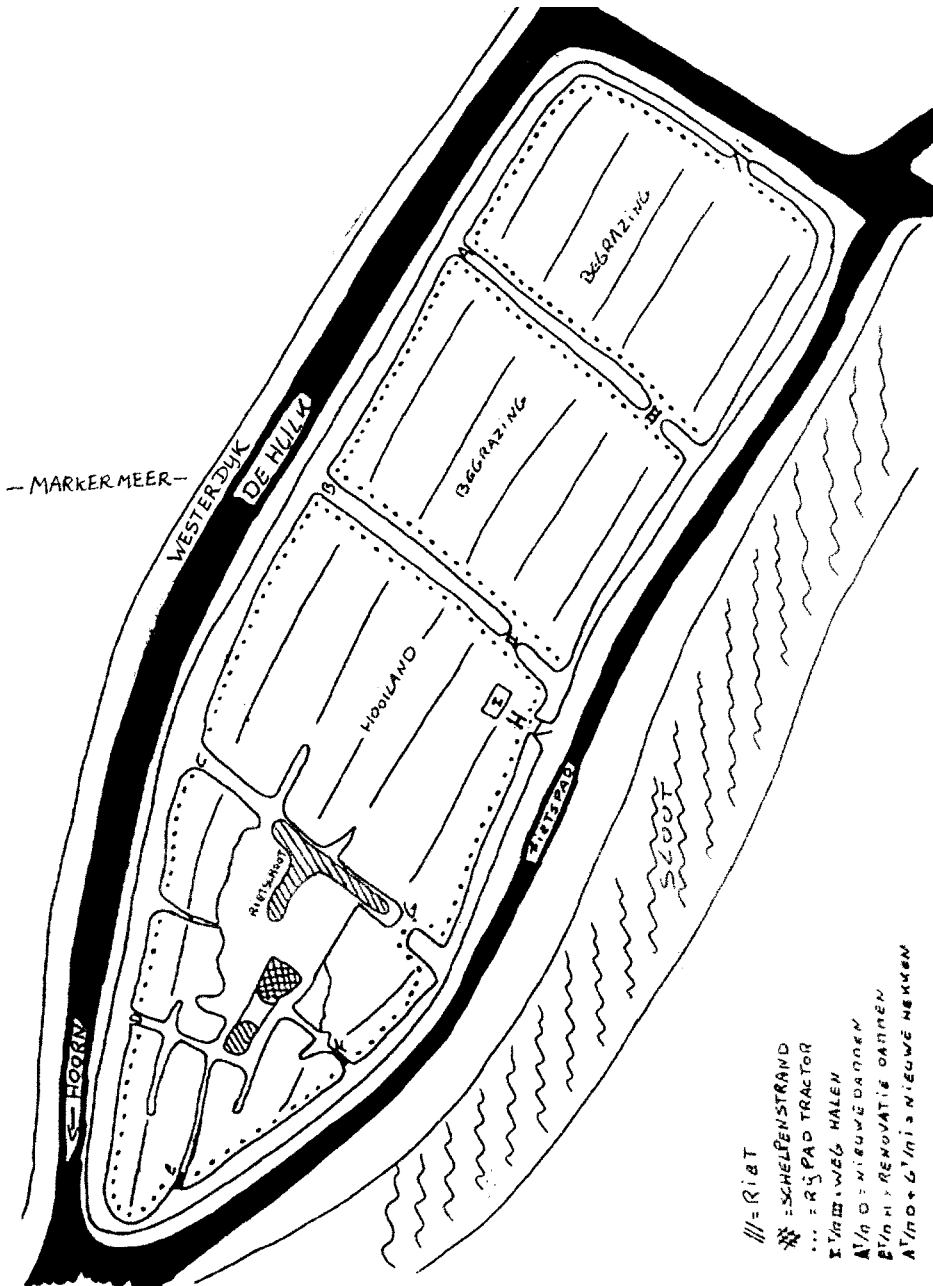
KNNV'ERS BLIJVEN NODIG!

Voor al diegenen die de afgelopen jaren hand- en spandiensten hebben verleend met het mooi houden van het Landje van Naber, blijft het fijnere werk over. Het zijn juist de kleine klusjes met zeis en hark uitgevoerd, die het landschap zijn boeiende uitstraling bezorgen. De komende jaren zijn wij er als KNNVers de juiste mensen voor.

Kom dus helpen op zaterdag 26 oktober; dan gaan we maaisel wegharken, greppels opschonen en dammen fatsoeneren van 09:00 tot 12:00 uur. Voor koffie wordt gezorgd.

Ben Pronk

Vleermuizenexcursie

zaterdag 7 september

Wekenlang prachtig weer, bij de insekten-excursie vonden zelfs de vlinders het te warm, en dan heb je een mooi zwoel avondje nodig om de vleermuizen goed te kunnen horen en zien, en dan regent het net die ene dag.

De opkomst voor deze avond was dan ook vrij laag en onze gids in vleermuizenland Menno Haakma, was ietwat sceptisch of ze zich zouden willen ver-tonen. Vol goede moed begon hij toch maar met ons het één en ander uit te leggen over vleermuizen en hun gedragingen: hoe ze zijn gebouwd (aan de hand van een knuffel-vleermuis), hoe ze jagen en daarbij hun prooien lokaliseren met behulp van ultrasoon geluid, en welke soorten ons hier te wachten stonden: **LAATVLIEGERS** en **DWERGVLIERMUIZEN** (van de laatste had hij ook enige overleden exemplaren bij zich: ze zijn inderdaad heel klein).

Na deze inleiding was het inmiddels droog geworden, dus uiteindelijk gingen we

nog hoopvol op pad langs de Draafsingel; door het kleine aantal deelnemers was het mogelijk dat iedereen een eigen batdetector meekreeg (Menno had er behoorlijk veel bij zich).

En zowaar ook de vleermuizen hadden door dat het droog was geworden (als het regent wordt hun echolocatie verstoord door de druppels) en lieten zich goed horen via de detectors (beide soorten), zien in het schijnsel van een flinke zaklantaarn en zelfs even horen met het blote oor: in de herfst beginnen ze met paringsroepen en die zijn van de **LAATVLIEGERS** zo laag, dat ze met goede oren te horen zijn. Vooral bij de Oosterpoort waren er veel; ook zonder detector loont het misschien wel de moeite om daar eens langs te lopen met een flinke zaklantaarn en vanaf de brug op het water te schijnen.

Na afloop ben ik op weg naar huis nog even gaan kijken (luisteren) welke vleermuizen er

om de kerk in Obdam vliegen: het zijn **LAATVLIEGERS**, ze gillen op een frequentie van 40.000 herz; dit kon ik doen omdat ik de detector van onze afdeling bij me had, deze is te leen bij "De Hoornbloem".

Anneloes ter Horst

Naschrift: dankzij royale publiciteit was de belangstelling van buiten de KNNV zo groot dat er een tweede excursie is afgesproken met Menno. Op zaterdag 21 september zijn nog eens 25 bellers uitgenodigd om mee te gaan op excursie op zoek naar vleermuizen.

Op stap langs Hout en Spaarne

Vooraankondiging

Ter gelegenheid van de jubilea van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en de KNNV-afdeling Haarlem en omstreken is een boekje geschreven over de natuur van Haarlem en omgeving. Beide verenigingen hebben in de loop van hun bestaan veel gegevens verzameld over de flora en avifauna in en rond Haarlem. Joop Mourik, Steve Geelhoed en Kees Langeveld maken de lezer deelgenoot van onverwachte plekken, verrassende planten en (on)opvallende vogels in "*Op stap langs Hout en Spaarne*".

In dit rijk geïllustreerde en fraai vormgegeven boekje nemen de auteurs de lezer mee op stap langs Hout en Spaarne, door de landschappen van Haarlem. Nu eens niet in de erkende natuurgebieden, maar langs openbare wegen en paden, van hartje stad tot het buitengebied. Daarbij besteden zij speciale aandacht aan de verwevenheid van natuur en cultuur in het landschap en de kijk op planten en vogels door 19e en 20e eeuwse natuurwandelaars. Om de lezer zelf van de natuur en het landschap te laten genieten is een zakgidsje bij het boek opgenomen met routebeschrijvingen voor vijf wandelingen.

Het boek begint met een beknopte beschrijving van het landschap gevolgd door twee hoofdstukken over flora en avifauna. In deze hoofdstukken wordt een globaal beeld geschetst van een eeuw onderzoek naar planten en vogels in Nederland. Vervolgens wordt de relatie tussen planten en vogels en hun landschap in deze twee hoofdstukken uitgebreid besproken.

In de volgende vijf hoofdstukken wordt een beeld geschetst van de vogels, planten en cultuurhistorie in even zo veel landschappen. De titels van deze hoofdstukken geven een aardig beeld:

- *De stadsparken en de binnenstad*
- *Een wandelaar in de Haarlemmerhout*
- *Natuurschoon aan de duinzoom*
- *Weilanden en moerassen rond de Mooie Nel*
- *Schalkwijk, nieuwe stad en oude polder*

Bij ieder hoofdstuk hoort een wandeling, zodat de lezer de beschreven natuur, cultuur en landschappen met eigen ogen kan bekijken. Een prachtige kans om Haarlem eens met andere ogen te bekijken !

Praktische gegevens:

Op stap langs Hout en Spaarne - natuur en landschap van Haarlem

Auteurs : Joop Mourik, Steve Geelhoed en Kees Langeveld

ISBN : 90 5011 158 0

Uitvoering : genaaid gebrocheerd, 15,5 x 22 cm, full-color, 128 pagina's

Illustraties : kleurenfoto's, verspreidingskaarten, tekeningen

Wandelgids : geniet gebrocheerd, 12,5 x 21 cm, fullcolor, 32 pagina's

Prijs: € 13,95 (voor leden KNNV € 11,95)

Cursussen / Workshops

VOGELCURSUS DEEL 2

De informatie in het vorige Hoornblad is goed gelezen: we hebben van diverse mensen opmerkingen gehoord over de wenselijkheid van bepaalde cursussen. Dat resulteerde in onze keus om dit najaar nog eenmaal de **Vogelcursus deel 2** te organiseren. Deze cursus geeft aandacht aan het herkennen van soorten, systematiek, het gedrag en de ecologie van vogels. Ook speciaal aandacht is er voor de vogeltrek. Dit alles verdeeld over 5 lesavonden en 3 excursies op zaterdagochtend.

De avonden zijn **23, 30 oktober, 6, 13 en 20 november van 19:30 - 22:00 uur**. De excursies op **26 oktober, 9 en 23 november**.

De kosten bedragen voor KNNV-leden € 16,-. Niet-leden zijn ook welkom; zij betalen € 24,50.

Inlichtingen en aanmelden bij:

"De Hoornbloem", (0229) 23 04 19 of via dehoornbloem@hetnet.nl

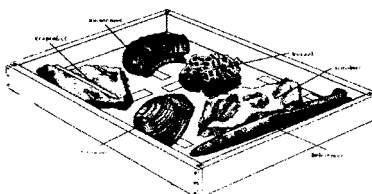
CURSUS PLANTEN DETERMINEREN

In het voorjaar van 2003 volgt een **Cursus Planten Determineren**. Het op naam brengen van wilde planten m.b.v. de flora is voor velen een haast onoverkomelijke drempel. In 5 lesavonden met veel praktijk en daarbij enkele excursies proberen we die drempel weg te nemen. Meer daarover in het volgende Hoornblad.

WORKSHOP MICROSCOPIE

De **Workshop Microscopie** op 1 september was helemaal volgeboekt. De deelnemers hebben enthousiast kennisgemaakt met de verborgen wereld van het hele kleine. Voor de deelnemers en andere KNNV'ers geldt: bij "De Hoornbloem" zijn microscopen met accessoires (ook boekjes) te leen zodat je thuis in alle rust kunt oefenen.

WORKSHOP VERZAMELEN EN PREPAREREN

Voor de **Workshop Verzamelen en Prepareren** hebben zich inmiddels 5 gegadigden gemeld. Vanwege het volle programma verplaatsen we dit idee naar januari/februari 2003.

Jan Marbus

De Hoornbloem

Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag

☎ (0229) 23 04 19, e-mail: dehoornbloem@hetnet.nl

Meermalen is op deze plaats aangegeven dat bij De Hoornbloem niet alleen de KNNV-uitgaven maar ook de produkten van Vogelbescherming (tegen ledenprijs) verkrijgbaar zijn. Maar ook optiek- loeppotjes, verrekijkers, telescopen, microscopen- kan De Hoornbloem leveren als verkooppunt van bresser optiek. Weliswaar is niet alles voorradig maar behalve een uitgebreide catalogus kunnen we ook speciale aanbiedingen leveren.

Als er straks in december naar een passend cadeau gezocht moet worden, bedenk dan ook dat er nestkasten, poppekasten, kasten voor hommels of vleurmuizen en voederkroefjes leverbaar zijn.

Voor het wilde plantenzaad verkoopklaar ligt moet er nog heel wat gebeuren. Net als voorgaande jaren doen we graag een beroep op enthousiastelingen om ons te helpen de zaden te dorsen, schonen en in te pakken. Daarvoor zijn de volgende ochtenden gereserveerd:

woensdag 30 oktober, 6, 13, 20 en 27 november, steeds van 9 tot 12 uur.

Natuurlijk is elke hulp welkom, maar 'even een belletje' kan over- en onderbezetting voorkomen. (voor de twijfelaars: het is beregezellig, met koffie en koek enzo...)

Recente meldingen 3e kwartaal

Lang geleden maar het vermelden waard is de enige roepende **KWARTEL** langs de Slagterslaan in Berkhout op 6 juli. Tevens op deze dag een zingende **VELDLEEUWERIK** langs het fraaie fietspad door de Baarsdorpermeer. Op 9 juli een jagende **VELDUIL** over de bekende winterverblijfplaats langs de Grootweg in de Leekmeer.

Tijdens de slaaplaatstellingen in de Schardammerkoog werden ook een aantal bijzondere passanten waargenomen. Op 22 juli een **KLEINE ZILVERREIGER** en op 13 augustus een **ROERDOMP!** Waar komt die **ROERDOMP** vandaan? In het vroege voorjaar meldde een Schardammer dat hij regelmatig een **ROERDOMP** hoorde in het rietveld achter de kerk. Helaas hebben de inventariseerders en de boswachter deze melding nooit kunnen bevestigen. Mogelijk hebben ze niet goed genoeg gezocht maar een **ROERDOMP** laat zich niet makkelijk zien. In juli en augustus regelmatig een jagende **RANSUIL** boven de plas. Eind juli werden uitgevlogen jonge **RANSUILEN** gehoord in de boerderij nabij de telpost. De waterstand werd hier op een gegeven moment zo hoog dat op 13 augustus 2 **DODAARSJES** rondzwommen.

Op 5 augustus een **GEELPOOTMEEUW** nabij het naviduct bij Enkhuizen. Dit nieuwe stukje Nederland bewijst elke keer weer over bijzondere natuurwaarde te beschikken. Op 11 augustus nabij de Vooroever een **KROONEEND**, 2 **CASARCA's**, een **EIDEREEND** en een overvliegende **WESPENDIEF**. In de Lutjebroekerweel op 14 augustus een **IJSVOGEL** en twee **PURPERREIGERS!** Op 17 augustus een **ZWARTE OOIEVAAR** boven Hoogkarspel.

Op 28 augustus kwam er via de mail een claim binnen van een **RODE ROTSLIJSTER** in Wognum. De vogel kwam in een tuin drinken bij een vijver maar dat heeft hij dan wel een heel eind uit de richting gedaan omdat het dichtstbijzijnde leefgebied van deze vogel de Zwitserse Alpen zijn.

Op 29 augustus twee **KRUISBEKKEN** rustig fouragerend in een besseboom in Berkhout bij Siem Koops. Ook Tinke Horstman in Blokker meldde **KRUISBEKKEN** in de tuin. Bij Margreet Kroon aan de Draafsingel zaten ca. 10 **KRUISBEKKEN** in de larix.. **KRUISBEKKEN** zijn in grote getalen waargenomen in de Wieringermeer en mogelijk op veel meer plaatsen. Heel aardig zijn ook de **IJSVOGELS** (2 stuks!) die werden waargenomen op 2 september over de brug op de Weel te Hoorn (wijk Houtzaagmolen). Dit is min of meer in mijn achtertuin maar ik heb ze gemist omdat ik op schoolkamp was (smoesjes-red.). De **IJSVOGEL** is ook weer gesignaleerd in het Julianapark.

Freek heeft zijn telpost bij De Nek ook weer ingenomen en heeft daar de afgelopen tijd de volgende vogels langs zien vliegen:

Op 13 juli vlogen er 2.060 steltlopers langs waarvan 1.455 **KIEVITEN** en 493 **KEMPHANEN**. Op 18 juli werd er een **KUIFMEE**s genoteerd en op 30 juli kwam er een **GRAUWE GORS** langs vliegen. Op 20 augustus was het een **MORINELPLEVIER** die Freeks aandacht trok en op 30 augustus vlogen er 3 **VISARENDE**n en een **WESPENDIEF** over de telpost bij De Nek heen. Op 31 augustus werd een **ROODSNAVELPIJLSTAART** gezien. Een exoot die ongetwijfeld ergens wordt gemist in een voliere. Op 2 september werd er een **ROODHALSFUUT** genoteerd, 4 september was de dag dat er een **GROTE ZILVERREIGER** langs kwam. Op 10 september viel Freek zijn aandacht op een **VISAREND** en 3 **WESPENDIEVEN** en 12 september was het een **ROODPOOTVALK** die ten tonele verscheen. Vanaf 29 juli tot 15 september heeft Freek 9 **REUZENSTERN**s geteld en vanaf 8 augustus tot 15 september 19 **KRUISBEKKEN**. Wat aangeeft dat er in onze regio de laatste tijd erg veel **KRUISBEKKEN** aanwezig zijn geweest. Op 15 september, tot slot, zag Freek 4 **GROTE ZILVERREIGERS** langs komen.

Al met al weer een indrukwekkende lijst met bijzonder waarnemingen en die zal de komende tijd alleen maar toenemen omdat de vogeltrektijd zijn volle omvang zal gaan aannemen. Ik kijk al reikhalzend uit naar de komende tijd.

Jan-Pieter de Krijger (NHS)

NATUURLIEFHEBBER?

Enthousiast over mooie dingen die u in de natuur ontdekt heeft en wilt u die ervaring graag met anderen delen?

Of vindt u het buiten prachtig maar zou u wel wat meer willen weten over dat landschap, zo'n plant of dier.....

**DOE DAN MEE MET DE KNNV!
DE VERENIGING VOOR VELDBIOLOGIE.**

Het is een club van actieve natuurliefhebbers.

Zo veelzijdig als de natuur, zo veel zijn de activiteiten van de KNNV!

Naast het programma van de plaatselijke/regionale afdelingen biedt de landelijke organisatie o.a.:

- het verenigingsblad *Natura* (6x per jaar)
- kampen en reizen
- allerlei werkgroepen (o.a. landschap, korstmossen)
- publikaties voor ledenprijs

Het landelijk bureau is gevestigd in Utrecht.
Daar is ook de KNNV- veldwinkel,

Oudegracht 237,
3511 NK Utrecht,
☎ 030-2314797

WILT U "HET HOORNBLAD" VAKER ONTVANGEN?

Gebruik dan onderstaande bon en wordt lid van de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland. U bent dan ook automatisch lid van de landelijke KNNV. Het kost u slechts € 21,65 per jaar.

Opzegging van het lidmaatschap melden voor 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling.

AANMELDINGSFORMULIER - S.V.P. INLEVEREN BIJ HET BESTUUR.

Ondergetekende meldt zich aan als:

- KNNV-lid (1 persoon € 21,65 per jaar)
- Gezinslid (meer dan 1 persoon op hetzelfde adres € 27,40 per jaar)

dhr./mevr.: voorletter(s) : ..... achternaam: .....

geboortejaar : ..... telefoon : .....

adres : .....

postcode + woonplaats : .....

specialiteiten of interesse: .....

naam huisgenoot : .....

geboortejaar : .....

specialiteit of interesse : .....

**Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging**

- Voorzitter* : M. Kleij, Lijndraaier 149, 1625 ZV Hoorn, ☎ (0229) 23 05 24
Secretaris : E.J. Baars, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker, ☎ (0229) 24 95 46
Nat. hist. secr. : J.P. de Krijger, Weidemolen 98, 1622 KE Hoorn, ☎ (0229) 23 97 24
Penningm. & Ledenadm. : E. de Vroome, Veenrug 37, 1687 WN Wognum, ☎ (0229) 57 10 78
Postgiro: 3553986
Leden : A.L. ter Horst, Dorpsstraat 59, 1713 HB Obdam, ☎ (0226) 45 29 90
C.J.P. Schoon, Lekerweg 37, 1608 MB Wijdenes, ☎ (0229) 50 31 40
C. van der Velden, Dukaat 29, 1628 PP Hoorn, ☎ (0229) 23 19 10
Erevoorzitter : J.A. Marbus, Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag, ☎ (0229) 23 04 19

Coördinatoren

- Plantenwerkgroep*: Willy Mantel, Schout 57, 1625 BR Hoorn, ☎ (0229) 23 05 91
Vogelwerkgroep : Ko van Gent, Berkenweide 13, 1647 BG Berkhout, ☎ (0229) 24 58 85
Vlinderwerkgroep : Henny van der Groep, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker,
☎ (0229) 24 95 46

Drukwerk

PTT Post

PORT BETAALD
PORT PAYÉ
PAYS-BAS

AAN:

Afz. Ledenadm. KNNV
E. de Vroome, Veenrug 37, 1687 WN Wognum, ☎ (0229) 57 10 78